

daarbij niet on-
liever had ver-
men.

K. S.

ers anderen en
esproken klacht
over de N.S.B.
Zoo'n Godshuis
oor.
3.ers trillen van
dat in Veendam
den aan onder-

BEWEGING IN

Gracht 354.
en.

17 December 1932

izen Kerstwijding
Bew. in Noderland
38 Veenkolonies
de 8 uur, in hote

gangkelijk is voo
Cameraad Ds Onm
tellen, „Het Christe

is uitgedrooid, te
zien de verdacht
le, achten wij be
te stellen, deen
nader van onze be
ledienst, kennis te

Is we reeds schre
dienst voor de aa
en debat niet toe

vergadering, wille
bericht aan Kame
no. 8, Veendam
ig der entroducie

ens de Kringleider.
ONING.

gpenningmeester
g 38 Veenkolonies
er met het vignet

krijgen we nu
dt in Duitschland
gesteld tegen de
d", — eindelijk

K. S.

van de Doleantie
geleden verzoek
nzake de Do-

om daaruit een
Tot dusver werd
en. Vandaar, dat

ft. Men zou het
wat men bereid
geven, spoedig

is van Doleantie
arin de stukken
Brochures enz

of F. W. Gros-
(Z.)

beantwoording
vraag van een
„Radio“ in onse

ovraagstuk“ een

inferentie van de
r van der Deure
an zijn rede ool

eens, dat wij de
de wereld.

Christenen ge
in ons vermogen
komst van Gods

met den Bijbel

minkrijk liefheb-
steunen.

Hoe moeten wij

dpuni, dat wij de
te maken aan de
n houdt dat in

zorgen, dat de
den uitgezonden
n", hetzij in des
d; opdat er kan
nzetten, goede

Maar daarvoor is nog niet nodig, dat men zelf een radiotoestel hebbe.

Ik voor mij gevoel wel roeping een „Omroep met den Bijbel“ te steunen en anderen op te wekken tot dien steun, door b.v. een jaarlijksche contributie.

Maar ik zal er niet bij de menschen op willen aandringen, dat zij zelf een toestel aanschaffen.

Heeft iemand een toestel, dan moet hij goede dingen kunnen hooren. Daar moeten wij voor zorgen.

Maar ik zie in het hebben van dat toestel zoo-
veel gevaren, dat de kans, dat het leven er rijker en beter door wordt, op zijn zachtst gesproken, kleiner is, dan dat men er geestelijke schade van ondervindt.

De bezwaren die ik zie, zijn deze:

a. Het leven wordt er zoo onrustig door. Telkens moet ik gezinnen, waarin, onder alle praten door, die luidspreker zijn muziek maar laat klinken.

Dat brengt een sfeer van onrust, waarin het de
ziel heel moeilijk gemaakt wordt, zichzelf te zijn en kalm de vragen, waarvoor het leven, ook het meest gewone leven in de huiskamer ons plaatst, op zich in te laten werken en te beantwoorden.

Antwoordt iemand hierop: ja, maar ik heb daar
juist behoefte aan. Ik moet wat muziek om mij heen hebben; dan zeg ik: man, dan deugt het niet met u, dan zijt ge de innerlijke rust reeds kwijt en dan is het juist voor u nodig om eens alle lawaai uit uw leven weg te doen, en te hervinden de stilte in uw leven, waarbuiten de ziel niet kan gedijen.

b. De radio werkt de oppervlakkigheid in de
hand en maakt van onzen geest een soort worst, waar maar van alles ingestampt wordt.

Van alles en nog wat laat de radio hooren; op
alle mogelijke terreinen leidt zij den mensch rond. Van alles een hap en een snap.

Dat geeft menigeen het gevoel, dat hij eigenlijk
op alle terrein zoowat thuis is, maar hij komt er niet aan toe zich nu eens van eenig ding, op eenig terrein, een degelijk inzicht, een diepe overtuiging te verwerven.

Ons geestelijk bezit krijgt door de radio zoo
ongeveer het karakter van den inboedel van een goedkoop bazaar.

c. Een zeer groot bezwaar acht ik dit, dat door
het hebben van een radio de gelegenheid geschapen wordt om, door het omdraaien van één knopje, de wereld in huis te halen en dingen te hooren en te beleven, waarmede men anders niet in aan-
raking komt.

Dat bezwaar acht ik zeer ernstig.

Naar den schouwburg gaat men niet, naar allerlei
wereldsche concerten gaat men niet, naar voet-
balvelden gaat men niet, naar declamatoren, die
wulpsche, wereldsche dingen voordragen, gaat
men niet, maar door de radio haalt men deze
dingen bij zich aan huis; eerst, voor de aardigheid,
gaan de jonge menschen er naar luisteren, straks
kunnen ze er niet meer bulten, en even later zitten
de ouders, eerst met een bezwaard hart, straks
zonder gewetensklacht naast hun kinderen en
luisteren en genieten.

Laten allen, die een radio in huis hebben, maar
eens zeggen, of zóó niet heel dikwijls de praktijk is.

En nu weet ik wel, dat er andere dingen tegen-
over staan.

Daar is de morgenwijding, daar is het zieken-
uurte, daar zijn de radio-preeken.

Menige ziel is door deze dingen verkwikt.

Daar zijn mooie lezingen, prachtige, zielverhef-
fende uitvoeringen, ongetwijfeld.

Daarom acht ik voor menschen, die God ziek
maakt, zoodat zij, afgesloten van het leven, hun
pad moeten gaan, de radio een ding, waarvoor
zij God kunnen danken.

Maar voor wie gezond is, en in en uit kan gaan,
lijken mij de gevaren zoo groot, tegenover de
voordeelen, dat ik niemand zal opwekken een
radio aan te schaffen.

Want och (laten wij de dingen nu eens eerlijk en
nuchter bekijken), dacht ge nu, dat de doorsnee-
mensch zich een radio aanschafte om de morgen-
wijding en het ziekenuurte en de preek?

Neen, men neemt een radio als bron van ver-
maak.

Wie ernstig zoekt den troost en de stichting van
het Woord, kan hetzelfde, wat de radio hem geeft,
ook krijgen door Gods Woord zelf te lezen, een
stichtelijk boek te lezen, persoonlijk in het gebed
tot God te gaan.

Hij kan zelf naar Gods huis gaan, en daar een
preek hooren en met de gemeente bidden en God
ontmoeten.

Hij heeft voor den bouw van zijn geestelijk
leven niet noodig de luidspreker, hij behoeft daar-
voor de gevaren, die er aan het hebben daarvan
verbonden zijn, niet te trotseeren.

Een ander bezwaar acht ik, dat er aan de radio
toch ook aanmerkelijke kosten verbonden zijn.

Het is een moeilijke tijd. Op allerlei uitgaven,
ook voor Gods Koninkrijk, wordt bezuinigd. De
Zending zit in nood.

Maar onderwijl wordt er in menig gezin, waar
men tevergeefs aan zou kloppen voor een verhoog-
ing van de bijdrage voor de zending of de kerk,
of dergelijke, meer dan het vierdubbele van wat

men voor de Zending b.v. geeft, uitgegeven voor
de radio.

De drang naar radio is zoo groot, dat men, naar
mijn vaste overtuiging, veel te weinig ernst maakt
met de vraag: kan ik mij deze weelde wel ver-
oorloven?

Alles tezamen genomen is dit mijn oordeel:

In enkele gevallen, voor menschen, die van het
leven zijn afgesloten, is de radio een rijk bezit.

In gewone gezinnen lijkt het mij beter de rust
en de intimiteit van het gezinsleven te bewaren,
zichzelf en elkander te bouwen, te stichten door
goede lectuur en ernstig gesprek, dan zich met
elkander te werpen in den stroom van radio-
klanken, met al de gevaren van oppervlakkigheid
en verwereldlijking, daaraan verbonden.

Voor gezinnen, die in de wereld leven, die radio
hebben, kan een Christelijke omroep evangeli-
seerende betekenissen hebben. Maar voor Christe-
lijke gezinnen lijkt mij hetzelfde wat de radio geeft
op degelijker, rustiger, minder gevaarlijke wijze
te krijgen door lectuur, studie, nadenken, gesprek.

De wereld is al zoo rumoerig; moeten wij ons
nu ook nog de rust van het binnenhuis laten
rooven door den luidspreker?

Natuurlijk begrijp ik wel, dat ik met deze be-
schouwing vrij éénzaam sta.

De radiotoestellen zullen uit onze gezinnen niet
maar zoo verdwijnen. Welnu, als ze er zijn, dan,
en dit is het antwoord op de mij gestelde vragen,
dan is het in elk geval roeping om alles uit zijn
woning te weren, wat men niet zou willen hooren
in een gehoorzaal; inzonderheid op den Zondag
zij men voorzichtig; dat men niet door de radio
zich late aftrekken van den Heere en zich late
rooven den zegen, dien de Zondag brengen kan.

Ook in dezen heersche teederheid over ons leven.
Ook wat geschiedt in de binnenkamer, ziel en
hoort God.

God beware ons voor een schijnheiligheid,
waarin wij de wereld zouden hard vallen over
haar doen en laten, terwijl wij in stilte, door de
radio, met de wereld zouden meedoen.

D. v. D.

Over het nieuwste proza.

C. Tazelaar: Het proza der nieuwe-zake-
lijkheid. — J. H. Kok, N. V., Kampen.

Het leven staat niet stil — en dus ook niet de
afspiegeling van dat leven, de roman. Elke tijd
stelt nieuwe eischen, heeft eigen verlangens en de
kunst volgt deze veranderingen.

Inhoud en vorm van den roman ondergaan
voortdurend wijzigingen. Van ouds af heerscht de
tegenstelling: romantiek en realisme. In den eenen
tijd komt de romantiek, in den anderen tijd het
realisme meer op den voorgrond. Want absoluut
te scheiden zijn ze nooit. Beide hebben ze dikwijls
veel gemeen, maar één eigenschap zal steeds sterk
domineeren.

De lichtiger beweging heeft vooral in haar latere
ontwikkeling, ons den psychologisch-analytischen
roman gegeven. Tot in den treure werden alle pro-
blemen en verschijnselen zielkundig ontleed, met
een nauwgezetheid die aan manie grensde. Geen
wonder, dat daar een reactie op moest volgen.

De wereldoorlog heeft een heelen omkeer ge-
bracht. Men was daarin zoo met een wreede
werkelijkheid in aanraking gekomen, dat men alle
romantiek en alle zelfanalyse verafschuwde. Het
werkelijke leven drong zich op aan den kunst-
enaar, hij kon er niet meer tegen op. Hij was niet
in staat er bespiegelingen over te houden, maar
onderging de hevigheid van het hem omringende
leven, bijna weerloos. In snel tempo is de wereld
ingenomen door de auto, de machine, de film. De
kunstenaar die over de maan filosofeerde, had
kans zijn leven te verliezen op straat. Want het
leven had haast, de mensch werd jachtend.

De nieuwe kunst is daarvan een uiting. Als
reactie tegen den uitrafelenden psychologischen
roman, is het proza der nieuwe-zakelijkheid kort,
fel, diep-indringend en door-lichtend. Niet het
langzaam vorderend ontleedend wordt gebruikt,
maar de Röntgen-straal, die in eens alles tot op het
bot doorlicht. De schrijver laat niet meer zijn
licht schijnen over een geval, maar hij neemt er
een moment-opname van: zuiver, precies, zonder
romantische toevoegsels.

Als bij elke nieuwe beweging, geloofden de be-
oefenaars van de nieuwe kunst, dat nu het echte
bereikt was, dat het vroegere voorgoed voorbij
verouderd was, omdat het toch eigenlijk nooit
echte kunst was geweest. Const. van Wessem, een
der groote profeten van de nieuwe leer zegt dan
ook, dat de vroegere schrijvers geen idee hadden
van de magie en de electriciteit van de taal.

Nu is de eerste heftigheid al voorbij, men
spreekt zelfs al van den dood van het vitalisme,
maar dat is slechts schijn. De werking blijft voort-
duren en juist door de diepere bezinning die er
komt, zal dit proza invloed blijven uitoefenen.

Excessen gaan voorbij, hebben slechts heel tijdelijk
waarde. De groote kunst van alle eeuwen ken-
merkt zich nooit door iets buitengewoons in den
zin van: afwijkend van de gewone stijlmiddelen.
Homerus, Vondel, Shakespeare, om eenige namen
van grooten te noemen, schreven niet in een ab-
normale taal. Hun betekenissen zit in dat andere, dat
kunst is, dat bij elk van hen verschil en dat niet
te definiëren is. Daarom zal ook de nieuwe kunst
anders zijn, maar vreemd, afwijkend behoeft ze
niet te zijn. Christenen zullen gerust mogen en
moeten pleiten tegen een kunststopvatting, die broekt
met alle goddelijke en menselijke wetten. Ze
zullen daarom eerst worden gehoord, of men zal,
naar de nieuwere methode, hun oordeel kunnen
begrijpen, maar het toch in zijn eenzijdigheid
moeten afwijzen als kunstcritiek. Want echte
kunstcritiek kan natuurlijk een christen niet geven,
omdat hij van zijn overtuiging uitgaat, dus apri-
oristisch is. Maar de niet-christen, die niet uit-
gaat van een bovennatuurlijke levensbeschouwing,
is natuurlijk objectief en kan daarom een welwillend
knijpje geven aan den christen-kriticus, mits deze
zich maar niet aanmatigt een aesthetisch oordeel
te geven.

Dr Tazelaar zal niet ontkomen aan deze „wel-
willende“ houding, want in zijn boekje over: „het
proza der nieuwe-zakelijkheid“ geeft hij wel kritiek
en niet alleen ethisch, maar ook aesthetisch ge-
grond.

Het is een boekje dat niet anders pretendeert te
zijn, dan: „Aanteekeningen over het nieuwste
Nederlandsche proza“, en inderdaad is het niet
een diepgaande studie. Soms zelfs krijgt men een
indruk van een zekere vluchtigheid. Maar niette-
min is het een heel gewenscht werkje voor ons.
Want wij kunnen onze oogen wel dicht doen voor
de werkelijkheid om ons heen, en zeggen dat alles
nog z'n ouden gang gaat, maar de jongeren gluren
vast door hun oogleden heen en zien dan heel wat
anders, dan hun gezegd is.

Daarom zullen de ouderen zich zelf op de hoogte
moeten stellen met wat er gebeurt op het toneel
der literatuur. En dan kan dit boekje van Dr T.
hen helpen om wegwijs te worden in het doolhof
van de nieuwe zakelijkheid. Hier wordt kort aan-
gegeven, en met een uitgewerkt voorbeeld aan-
gevoerd, wat is: de reportage, de filmische, de
simultaneïstische (is dit niet beter dan: simulta-
nistische), de bekenntnis-, de vitalistische en de
biographie-roman. Een groote verscheidenheid,
met alle dezelfde grondprincipes. De vorm is soms
zeer verschillend, het wezen is hetzelfde. Ze grij-
pen alle het leven aan, het „werkelijke“ leven,
en dat wil dan zeggen het leven dat niet met God
rekent. Dr Tazelaar durft hier op te wijzen. Op
zijn bekende manier gaat hij na in hoeverre een
roman van een dezer soorten voor ons te aan-
vaarden is. Veel is er niet, want juist de socia-
listen en communisten hebben deze nieuwe zake-
lijkheid uitgehult voor hun principes, eenzijdig,
vaak meer dan de daardoor „beruchte“ christenen.

Dank zij zijn enorme belezenheid kan Dr T.
veel klassificeeren. Aan het eind van elk der
hoofdstukken geeft hij een principiële kritiek.
Men kan natuurlijk met hem verschillen in de
keuze van het typeerende boek, maar dat doet aan
de zaak niets af. Het uitvoerigst wordt de bio-
graphie-roman besproken, het: vie romancée. Mijns
inziens ligt het waardeeringsvlak voor ons 't meest
in dit genre, omdat zich hier romantiek en rea-
lisme kunnen vereenigen tot een schepping die
door ons te genieten zal zijn. Hierbij zal elk boek
afzonderlijk moeten beoordeeld worden, want nog
steeds geldt, dat er zooveel romansoorten zijn,
als er boeken zijn. Maar de bespreking der hoofd-
kenmerken, waardoor verschillende boeken bin-
nen één groep kunnen besloten worden, is van
groot belang en mee daardoor is het boekje van
Dr T. zeer aanbevelenswaardig.

Gr.

H. S.

Het Creatianisme bij Augustinus.

II.

Er bestaat nog een werk van den kerkvader
over de ziel en haren oorsprong. Het is getiteld:
„De quantitate animi“ (Over de uitgebreidheid
van de ziel). Het werk dagteekent uit den tijd kort
na zijn Doop en is te Rome geschreven, ongeveer
in 388. Ook in dit werk erkent hij evenals in de
latere geschriften, dat hij niets kan zeggen aan-
gaande den oorsprong van de ziel. Het werk heeft
den vorm van een samenspraak tusschen Augus-
tinus en Euodius. De kerkvader splitst de vraag
van Euodius, van waar de ziel is, in tweeën. Will
gij weten, vanwaar de mensch is, wat zijn eigen-
lijke woning of vaderland is of wilt gij weten
wat haar wezen is, en uit welke elementen zij is
samengesteld. Euodius antwoordt: beide. Daarop
antwoordt de kerkvader: Het vaderland van de
ziel is God Zelf, door Wien zij geschapen is.